

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
 [Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/>

УДК 811.111'373.23

ТЕЛЕСКОПІЧНІ МОДЕЛІ УТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ
АНТРОПОНІМІВ

Оксана Вікторівна Ніколенко (м. Київ)
ok.nik1997@gmail.com

викладач кафедри іноземних мов математичних факультетів
 Інституту філології
 Київського національного університету імені Тараса Шевченка
 (Міністерство освіти і науки України)
 01601, м. Київ, бульвар Шевченка 14

Статтю присвячено дослідженню та аналізу телескопічних моделей, що слугують формуванню інноваційних найменувань антропонімів. З'ясовано, що утворення нових мовних одиниць відбувається завдяки впровадженню новітніх інформаційних технологій, глобалізації економічного життя, підвищенню екологічної свідомості, соціальній диференціації.

Ключові слова: словотвір, телескопія, продуктивна модель, семантична модифікація, антропонім, неологізм.

ТЕЛЕСКОПИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ОБРАЗОВАНИЯ АНГЛИЙСКИХ
АНТРОПОНИМОВ

Оксана Викторовна Николенко (г. Киев, Украина)
ok.nik1997@gmail.com

преподаватель кафедры иностранных языков математических факультетов
 Института филологии
 Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
 (Министерство образования и науки Украины)
 01601, г. Киев, бульвар Шевченко 14

Статья посвящена исследованию и анализу телескопических моделей, которые служат формированию инновационных наименований антропонимов. Установлено, что образование новых языковых единиц происходит благодаря внедрению новейших информационных технологий, глобализации экономической жизни, повышению экологического сознания, социальной дифференциации.

Ключевые слова: словообразование, телескопия, продуктивная модель, семантическая модификация, антропоним, неологизм.

© Ніколенко О. В. [Николенко О. В.] *ok.nik1997@gmail.com*

Телескопічні моделі утворення англійських антропонімів (Українською) [Телескопические модели образования англійських антропонімів (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблеми семантики])

TELESCOPY MODELS FOR ENGLISH ANTHROPONYMS FORMATION

Oksana V. Nikolenko (Kyiv, Ukraine)

ok.nik1997@gmail.com

lecturer of Department of English for Physicomathematical Departments,
 Institute of Philology,
 Taras Shevchenko National University of Kyiv
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article investigates a telescopic method, which is a frequent and one the most productive word-formation processes. A considerable number of person nominations appear due to the rapid development of information technology, globalization, raising environmental awareness, social differentiation.

Key words: word formation, telescoping, productive model, semantic modification, antroponym, neologism.

У процесі вивчення мовної картини світу сучасні лінгвісти звертають особливу увагу на антропоцентричний принцип, згідно з яким людина виступає мірою всіх предметів. Антропоцентричний підхід став визначальним у процесі вивчення передусім лексичного складу мови, бо слово посідає центральне місце в мові, будучи тісно пов'язаним з одиницями всіх інших мовних рівнів.

Перехід від іманентної до антропологічної лінгвістики позначився і на вивченні проблем антропонімії – аналізу мовних явищ, а саме найменувань людини (власних імен: імен, прізвищ, по батькові, прізвиськ, псевдонімів). У мовній картині світу антропоніми посідають унікальну позицію, бо сприйняття людиною себе як центру всесвіту проявляється у створенні багатьох номінацій, де на перший план висувається субстанціональний характер людської сутності. «Вивчаючи категорію назв осіб, ми начебто опиняємося в позиції спостерігача, перед яким розгортається як уся сукупність людської діяльності, так і її окремі сцени, що представлені в тій чи іншій номінації діяча у згорнутому вигляді» [9, с. 9].

Номінація антропонімів є невід'ємною частиною номінативної системи мови, що підпорядковується всім її закономірностям і нормам. Утворення нових назв людини здійснюється через семантичні зміни у слові і словосполученні та в результаті зміни морфемного складу слова.

Серед шляхів поповнення словникового складу англійської мови визначальна роль надається словотворенню – семантичному, морфологічному

(Problems of linguistic semantics)

Telescopy models for English anthroponyms formation (In Ukrainian) [Teleskopichni modeli utvorennja anglijs'kyh antroponimiv]

© Nikolenko O. V. [Nikolenko O. V.] ok.nik1997@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
 [ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
 [Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

та синтаксичному. Учені надають різноманітні класифікації словотворчих способів в англійській мові, кожна з яких зумовлена метою й аспектом дослідження проблеми словотворення. Серед них – поділ на основні й другорядні типи словотворення [9]; морфологічні й лексичні [4]; поділ на деривацію, словоскладання і фрагментацію [5]; морфологічний, синтаксичний та семантичний [3]; морфологічний, морфолого-синтаксичний та синтаксичний [8]; морфологічний, морфолого-синтаксичний, лексико-семантичний і лексико-синтаксичний [11]. Ці розбіжності також пояснюються тим, що різні способи змінюють свою активність та на довгий час можуть виявитися більш чи менш продуктивними або взагалі завмирати. У дослідженнях наголошується на продуктивності або активності словотворчої моделі, а от активність і продуктивність розуміють по-різному.

О. С. Кубрякова вважає, що продуктивною є модель, за якою утворюється велика кількість слів; а активною називає ту, де формується багато нових одиниць [7, с. 21]. «Продуктивними називають такі типи (моделі, конструкції), що в мові тієї чи іншої епохи слугують зразком для творення нових слів, словоформ, синтаксичних конструкцій тощо» [11, с. 63].

Як вказує Ю. А. Зацний, за останні десятиліття в англійському словотворі істотно зростає кількість афіксальних і складних неологізмів, [6, с. 165]. Найбільший ступінь новизни мають мовні одиниці, створені за допомогою нових афіксів чи напівафіксів, таких, як: *nano-*, *mega-*, *hyper-*, *cyber-*, *multi-*, *eco-*, *e-*, *i-*, *mini-*, *-ist*, *-holic*, *-gate* (*nanocosm*, *mega-celebrity*, *hypergrowth*, *multibillion*, *cyberjournalism*, *eco-efficiency*, *e-business*, *i-communities*, *minisummit*, *hacktivist*, *computerholic*, *weaponsgate*) *etc.* Характерною рисою сучасних афіксів є їх термінологізація, практичне закріплення за певною науково-технічною сферою.

Одним із високопродуктивних способів утворення англійських неологізмів є **телескопія**. Під телескопією розуміємо процес, коли нове слово народжується зі злиття повної основи одного слова зі скороченою основою іншого або зі злиття скорочених основ двох слів. Значення такого нового слова здебільшого містить сумарне значення обох своїх складників. Іноді це сумарне значення складається із суми повного лексичного значення першого чи другого складника і граматичного значення іншого. Особливістю будови телескопного слова є те, що принаймні один із його компонентів представлено не цілою, а усіченою формою, її фрагментом («уламком», за термінологією І. М. Бермана, Т. Р. Тимошенко) [1]. Більшість телескопізмів, на відміну від абревіатур, не мають відповідників у вільних словосполученнях, а народжуються внаслідок

© Ніколенко О. В. [Николенко О. В.] ok.nik1997@gmail.com

Телескопічні моделі утворення англійських антропонімів (Українською) [Телескопические модели образования английских антропонимов (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
 [PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, RECHENNJA TA TEKSTU]

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

утворення асоціативних зв'язків, між двома синтаксично відокремленими словами ... основною ознакою телескопного слова є поєднання «уламка» чи «уламків» може бути найрізноманітнішим ...» [2, с. 175].

Цей засіб словотворення активно функціонує і в утворенні назв людини. Наприклад, політик, який підтримує «неекологічні заходи», дістав інноваційну назву *pollutician* шляхом злиття двох слів (*pollution+politician*). "I could be accused of being a dirty giveaway Democrat. ... it's my personal feeling that the next wonder of the world will be the discovery of a sincere 'pollutician,' elephant or donkey." – Robert Gray Sebastian, "Haves, have-nots, vie for handouts" [12, 19 March 2001]. *Theocon* – скорочення слів *theological* і *conservative* – запроваджує поняття консерватора, який сповідує ідеї важливості релігії в політиці країни. *Radcons* (*radical +conservatives*) – політики, які хочуть нав'язати свою точку зору іншим.

У телескопізмах може відбуватися не лише універбація значень вихідних лексем, а й певні семантичні модифікації: додавання, перенесення, переосмислення значень: *cinemogul* (*cinema + mogul*) – впливовий кінопромисловець; *mathelete* (*mathematics + athlete*) – учасник олімпіад та змагань з математики; *kidult* (*kid + adult*) – дорослий, що поводить себе як дитина; інфантильна особа; *chadult* (*child+ adult*) – дитина, яка вдягається і поводить себе як доросла людина; *paytriot* (*pay + patriot*) – лицемір, що показує себе патріотом, коли це йому вигідно; *ruralpolitician* (*rural + metropolitan*) – мешканець міста, який переїжджає до сільської місцевості; *agritourist* (*agriculture + tourist*) – людина, що віддає перевагу відпочинку в сільській місцевості; *freegan* (*free + vegan*) – людина, котра харчується зі смітників при супермаркетах та ресторанах продуктами, що втратили товарний вигляд, але придатні для харчування; *gastrocrat* (*gastronomy+aristocrat*) – впливова людина у світі їжі, така як критик, шеф, ресторатор тощо; *haloodie* (*halal + foodie*) – людина, яка вживає м'ясо тварин, убитих за мусульманським законом. Різні теорії «здорового харчування» сприяють появі нових форм споживання їжі: *piscetarian* (*pisce + vegetarian*) – a person who supplements a vegetarian diet with fish; *flexitarian* (*flexible + vegetarian*) – one whose normally meatless diet occasionally includes meat or fish; *breatharian* / (*breath + vegetarian*) – a person who attempts to get all their nutritional needs from the air; *nutritarian* (*micronutrient + vegetarian*) – a person who chooses foods based on their micronutrient content.

У створенні нових інтернет-найменувань часто використовується злиття основ двох слів або поєднання їх фрагментів: *netizen* (*Internet + citizen*) –

(Problems of linguistic semantics)

Telescopy models for English anthroponyms formation (In Ukrainian) [Teleskopichni modeli utvorennja anglijs'kyh antroponimiv]

© Nikolenko O. V. [Nikolenko O. V.] ok.nik1997@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
 [ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
 [Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

активний учасник інтернет-спільноти; *webrarian* (web+ librarian) – людина, яка є експертом не тільки в пошуку інформації у всесвітній мережі, а й формує каталогізацію цієї інформації, *tweleb* – (Twitter+celebrity) зірка соціальної мережі Twitter. Тих, хто створює або записує аудіофайли для комп'ютера чи мобільного телефону, називають *podcasters*. Підлітків, котрі проводять чимало часу перед комп'ютерним екраном, почали йменувати *screenagers* [13]. *Evangineer* – людина з високим рівнем технічних знань, яка намагається змінити певні аспекти в суспільстві. Нова лексична одиниця утворилася за допомогою злиття слова *evangelist* (той, хто прагне переконати інших людей у своїх віруваннях) і слова *engineer*.

В умовах біореволюції зростає лексичний вокабуляр таких галузей біологічної науки, як біотехнологія, генна інженерія. Зароджуються не тільки нові види сільськогосподарських культур, а й нові біопрофесії. Людина, яка вирощує надвеликі гарбузи, дістала назву *pumpkineer* (*pumpkin* + *engineer*). Велика частина людей похилого віку в Європі та США бере активну участь у соціальному житті, продовжуючи працювати. Таких людей почали позначати номінацією *nevertiree* (a person past retirement age who still works) [14, p. 22].

Варто зазначити, що численні прізвиськні неологізми з'явилися за допомогою телескопізму – *Bradgelina* (Brad + Angelina), що об'єднує в собі двоє відомих імен кінозірок Голівуду – Анджеліни Джолі і Бреда Пітта. “The train wasn't totally private, of course. 'Brangelina' and their children shared the 14 carriages with their entourage of approximately 30 people, which naturally included a Brad Pitt body double” [15]. За аналогією почали створюватися нові найменування: *Kerrbloom* → Miranda Kerr + Orlando Bloom, *Bennifer* → Jennifer Lopes + Ben Affleck, *Kurban* → Keith Urban+Nicole Kidman, *Nikeith* → Nicole Kidman+ Keith Urban, *Zanessa* → Zac Efron+Vanessa Hudgens, *Kimye* → Kim Kardashian+Kanye West, *Speidi* → Spencer Pratt+Heidi Montag, *Billary* → Bill Clinton+Hillary. Утворенням однієї номінації з імен двох зірок акцентуалізуються подружжя вірність та єдність пар. Із розпадом сімейних стосунків, як у Брітні Спірс та Кейвіна Федерліна, а потім Дженіфер Аністон та Вінса Вона, зникли і їхні спільні найменування “*Spederline*” і “*Vaughniston*”. Телескопічний спосіб утворення знаходимо і в прізвиську голівудського актора Чарлі Шина (Charlie Sheen) → *The Masheen*. Через ненаситний апетит до наркотиків, алкоголю та жінок його порівняли з машиною (machine), але першим компонентом телескопічного прізвиська стало прізвище актора, що утворилося внаслідок асоціації. Один із найкращих форвардів світового футболу Габріель Батістута (Gabriel Batistuta), здавалося, забивав м'ячі просто

© Ніколенко О. В. [Николенко О. В.] ok.nik1997@gmail.com

Телескопічні моделі утворення англійських антропонімів (Українською) [Телескопические модели образования англійських антропонімів (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, RECHENNJA TA TEKSTU]

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

задля насолоди, що спричинило появу телескопічної номінації *Batigol* (Batistuta+goal). Створення прізвиських новоутворень на основі телескопізму свідчить про народження і повне входження таких неологізмів до лексико-семантичної системи англійської мови.

Отже, поповнення лексики телескопічними найменуваннями відбувається у всіх сферах людського життя, що свідчить про значне оновлення словникового складу англійської мови. Творення англійських назв осіб здійснюється такими ж засобами словотвору, що обслуговують мову в цілому: семантичним, морфологічним, синтаксичним, морфолого-синтаксичним. Найпродуктивнішими з них є семантична деривація і телескопія.

Література

1. Берман И. М. О «вставочном» типе словообразования / И. М. Берман // Вопросы языкознания. – 1959. – № 2. – С. 104–107.
2. Бортничук Е. Н. Словообразование в современном английском языке : [учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз.] / [Е. Н. Бортничук, И. В. Василенко, Л. П. Пастушенко]. – К. : Вища школа, 1988. – 264 с. 175.
3. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов : [посібник] / Л. Г. Верба. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 160 с.
4. Гармаш О. Л. Система словотвору англійської мови та інноваційні процеси : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. Л. Гармаш; Запорізьк. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2005. – 19 с.
5. Гусак І. П. Структура та прагматика фрагментованих лексичних одиниць у сучасній англійській мові (на матеріалі мови мас-медіа) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / І. П. Гусак ; Львівськ. нац. ун-ту імені Івана Франка. – Львів, 2005. – 21 с.
6. Зацний Ю. А. Сучасний англійськомовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Л. : ПАІС, 2007. – 228 с.
7. Кубрякова Е. С. Что такое словообразование / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1965. – 78 с.
8. Левицкий А. Э. Функциональные подходы к классификации единиц современного английского языка : [монография] / А. Э. Левицкий. – К. : Киев. юс. лишвмет. ун-т, 1998. – 362 с.
9. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови / М. І. Мостовий. – Харків : Основа, 1992. – 256 с.
10. Позднякова Е. М. Словообразовательная категория имен деятеля в английском языке (когнитивный аспект исследования) / Е. М. Позднякова. – М.–Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 1999. – 111 с. 5.
11. Царев П. В. Производные слова в английском языке / П. В. Царев. – М. : Изд-во Московск. ун-та, 1977. – 134 с.

(Problems of linguistic semantics)

Telescopy models for English anthroponyms formation (In Ukrainian) [Teleskopichni modeli utvorennja anglijs'kyh antroponimiv]

© Nikolenko O. V. [Nikolenko O. V.] ok.nik1997@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
 [Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/>

Интернет джерела

12. *Electronic Text Centre* [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://journals.hil.unb.ca/index.php>.
13. *Learn English Today* [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.learn-english-today.com/New-words/new-words-in-english.html>.
14. *About Worlds* : a blog from Cambridge Dictionaries Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionaryblog.cambridge.org/category/new-words>.
15. АВВУ Lingvo [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сл : <http://www.lingvo.ua/ru>.

Reference

1. Berman Y. M. О «vstavochnom» type slovoobrazovanyja. *Voprosi jazikoznanyja*, 1959, № 2, S. 104–107.
2. Bortnychuk E. N. Vasylenko Y. V. Pastushenko L. P. *Slovoobrazovanye v sovremennom anglyjskom jazike*. Ucheb. posobyje dlja yn-tov y fak. ynostr. jaz. K., Vyshha shkola, 1988. 264 s.
3. Verba L. G. *Porivnjal'na leksykologija anglijs'koi' ta ukrai'ns'koi' mov*. Posibnyk. Vinnycja, Nova knyga, 2003, 160 s.
4. Garmash O. L. *Systema slovotvoru anglijs'koi' movy ta innovacijni procesy*. Avtoref. Diss. Kand. Zaporizhzhja, 2005, 19 s.
5. Gusak I. P. *Struktura ta pragmatyka fragmentovanyh leksychnyh odync' u suchasnij anglijs'kij movi* (na materialy movy mas-media). Avtoref. Diss. Kand. L'viv, 2005, 21 s.
6. Zacznyj Ju. A. *Suchasnyj anglo-movnyj svit i zbagachennja slovnykovogo skladu*. L., PAIS, 2007. 228 s.
7. Kubrjakova E. S. *Chto takoe slovoobrazovanye*. M., Nauka, 1965. 78 s.
8. Levyckyj A. Э. *Funkcyonal'nie podhodi k klassyfykacyu edync' sovremennogo anglyjskogo jazika*. Monografija. K., Kyev. jus. lyshvmet. un-t, 1998, 362 s.
9. Mostovyj M. I. *Leksykologija anglijs'koi' movy*. Harkiv, Osnova, 1992, 256 s.
10. Pozdnjakova E. M. *Slovoobrazovatel'naja kategorija ymen dejatelja v anglyjskkom jazike (kognityvnyj aspekt yssledovanyja)*. M.–Tambov, Yzd-vo TGU ym. G. R. Derzhavyna, 1999, 111 s.
11. Carev P. V. *Proyzvodnie slova v anglyjskom jazike*. M., Yzd-vo Moskovsk. un-ta, 1977, 134 s.
12. *Electronic Text Centre*. Elektronnyj resurs. Rezhym dostupu <http://journals.hil.unb.ca/index.php>.
13. *Learn English Today*. Elektronnyj resurs. Rezhym dostupu <http://www.learn-english-today.com/New-words/new-words-in-english.html>.
14. *About Worlds* : a blog from Cambridge Dictionaries Online. Elektronnyj resurs. Rezhym dostupu <http://dictionaryblog.cambridge.org/category/new-words>.
15. АВВУ Lingvo Elektronnyj resurs. Rezhym dostupu <http://www.lingvo.ua/ru>.

© Ніколенко О. В. [Николенко О. В.] ok.nik1997@gmail.com

Телескопічні моделі утворення англійських антропонімів (Українською) [Телескопические модели образования англійських антропонімів (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])